

ΟΜΙΛΙΑ

ΜΕΤΑ ΤΟ ΚΑΤΑ

ΜΑΡΚΟΝ

ΕΥΑΓΓΕΛΙΟΝ ΤΗΣ Ε'. ΚΥΡΙΑΚΗΣ ΤΩΝ ΝΗΣΤΕΙΩΝ.

Η νουθεσία τοῦ Κυρίου Ἰησοῦ Χριστοῦ πρὸς τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ σκοπὸν εἶχε τὴν ταπεινοφροσύνην· διὰ τί οὖν προβάλλει εἰς αὐτοὺς οὐ μόνον τῆς ταπεινώσεως, ἀλλὰ καὶ τῆς ὑπερβολικῆς αὐτοῦ ἀγάπης τὸ παράδειγμα; εἶπεν, Ἐγὼ ἥλθον εἰς τὸν κόσμον, οὐχ ἵνα ὑπηρετηθῶ ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων, ἀλλ' ἵνα ὑπηρετήσω αὐτούς· τοῦτο ἀρχετὸν ὑπὲρ πᾶν ἀλλο ταπεινοφροσύνης παράδειγμα. Ὁταν βλέπωμεν τὸν βασιλέα τῶν θασιλευόντων, τὸν δημιουργὸν τοῦ οὐρανοῦ καὶ τῆς γῆς, τὸν ἔξουσιασὴν πάσης τῆς ὁρωμένης καὶ ἀօράτου κτίσεως, δταν βλέπωμεν τὸν παντοδύναμον καὶ παντεξόσιον θεόν, τὸν ὑπὸ πάσης τῆς ἐπουρανίου

δρατιᾶς τῶν ἀγγέλων προσκυνούμενον καὶ λατρευόμενον, ὑπηρετοῦντα τοὺς ἀνθρώπους καὶ πλύνοντα τοὺς πόδας τῶν δούλων, ποῖον ἄλλο τῇ μείζον, τῇ ἴσχυρότερον, τῇ δραστικώτερον τούτου τῆς ταπεινοφροσύνης παράδειγμα; ποῖον ἄλλο, πλὴν τούτου τοῦ παραδείγματος, δύναται περισσότερον νὰ καταπείσῃ ἡμᾶς, ἵνα μὴ τὰ νῦντα, ἀλλὰ τὰ ταπεινὰ στοχαζώμεθα; Διὰ τί λοιπὸν εἰς τῆς ταπεινοφροσύνης αὐτοῦ τὸ παράδειγμα συνάψας καὶ τὸ τῆς ὑπερβολικῆς αὐτοῦ ἀγάπης, εἶπε « Καὶ γὰρ ὁ υἱὸς » τοῦ ἀνθρώπου οὐκ ἥλθε διακονηθῆναι, ἀλλὰ διακονῆσαι, καὶ δοῦναι τὴν ψυχὴν « αὐτοῦ λύτρον ἀντὶ πολλῶν »;

Μάρκ. 10, 45.

Οἱ μὲν δύο ἀπόστολοι, ὁ Ἰάκωβος καὶ ὁ Ἰωάννης, ζητήσαντες παρὰ τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ πρωτεῖα καὶ πρωτοκαθεδρίας, ἔδειξαν σημεῖα ὑπερηφανείας· οἱ δὲ λοιποὶ δέκα, ἀγανακτήσαντες διὰ τὸ ζήτημα τῶν δύο, ἔδειξαν φθόνου σημεῖα· ὁ δὲ φθόνος σέρηφος ἐστι τῆς ἀγάπης. Διὰ τοῦτο οὖν ἐσύναψεν ὁ θεάνθρωπος εἰς τὴν διδασκαλίαν τῆς ταπεινοφροσύνης τὸ παράδειγμα τῆς ἀγάπης, ἵνα οὐ μόνον τοὺς δύο, ἀλλὰ καὶ τοὺς λοιποὺς δέκα νοοθετήσῃ.

Τὰ λόγια τοῦ θεανθρώπου Ἰησοῦ οὐκ ἀπέβλεπον μόνον ἐπὶ τὴν ἰδιόρθωσιν τῶν μαθητῶν αὐτοῦ, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ τὴν σωτηρίαν πάντων τῶν εἰς αὐτὸν πιστεύοντων. Διὰ τοῦτο δὲ ἐσύναψε τὸ παράδειγμα τῆς ταπεινοφροσύνης μετὰ τοῦ παραδείγματος τῆς ἀγάπης, ἵνα καὶ τὸν κόσμον ὅλον διδάξῃ, διὰ αὐτὰς αἱ δύο μεγάλαι ἀρεταὶ εἰσιν ἀχώριστοι, καθὼς ὁ ἥλιος ἀπὸ τοῦ φωτός, καὶ τὸ πῦρ ἀπὸ τῆς θερμότητος, καὶ τὸ σῶμα ἀπὸ τῆς βαρύτητος.

'Η πρὸς θεὸν ἀγάπη ἔχει ὄρον ὅλον τὸν ἀνθρώπον, ἐπειδὴ χρέος ἔχομεν ἵνα ἀγαπῶμεν τὸν θεὸν « ἐξ ὅλης καρδίας, ἐξ ὅλης πτυχῆς, ἐξ ὅλης ἴσχύος, καὶ ἐξ ὅλης τῆς διανοίας ». εἰς τὴν πρὸς τὸν πλησίον ἀγάπην ἔθαλεν ὁ θεὸς ὄρον τὴν ἴστητα.

^{Αποκ. 10,} 27. « Ἀγαπήσεις, εἶπε, τὸν πλησίον σου ὡς » σεαυτόν ». Βλέπε ὅτε πᾶς ἡ ἀγάπη τοῦ πλησίον συνηνωμένη ἐστὶ μετὰ τῆς ταπεινοφροσύνης, καὶ πῶς, ἐὰν φύγῃ ἡ ἀγάπη ἀπὸ τῆς καρδίας ἡμῶν, φεύγει εὐθὺς καὶ ἀπὸ τοῦ νοός ἡμῶν ἡ ταπείνωσις· ὅμοίως, ἐὰν φύγῃ ἡ ταπείνωσις, φεύγει εὐθὺς καὶ ἡ ἀγάπη.

Οταν ἔγω ἀγαπῶ τὸν πλησίον μου

κατὰ τὸν ὄρον τῆς ἐντολῆς τοῦ θεοῦ, τότε εἴτε καὶ ἀν πράττω ὑπὲρ τοῦ ἑαυτοῦ μου, τοῦτο αὐτὸ πράττω καὶ ὑπὲρ τοῦ πλησίου μου· ἐν ὅσῳ λοιπὸν ἀγαπῶ τὸν πλησίον μου, καθὼς τὸν ἑαυτόν μου, ἀδύνατόν εἶν, ἵνα θελήσω καὶ σέρξω νὰ λάβω προτίμησιν ἀπ' αὐτοῦ· ἀδύνατόν ἐστιν, ἵνα θελήσω διὰ τὴν ἐμὴν τιμὴν τὴν ἀτιμίαν ἐκείνου. "Οταν θέλω προτίμησιν, πρωτοκαθεδρίαν, ὑπεροχὴν ἀπὸ τοῦ πλησίου μου, ὅταν δργίζωμαι κατ' ἐκείνου, ὅστις οὐ παραχωρεῖ εἰς ἐμὲ τὸ πρωτεῖον, καὶ ἀγανακτῶ κατ' ἐκείνου, ὅστις οὐ προσκυνεῖ με, καὶ θέλω ἵνα συλλογίζωμαι οἱ ἀνθρώποι, διὰ εἰμὶ ἀνώτερος τῶν ἀλλων ἀνθρώπων, τότε οὐκ ἀγαπῶ τὸν πλησίον μου ὡς τὸν ἑαυτόν μου, ἀλλ' ἀγαπῶ τὸν ἑαυτόν μου περισσότερον τοῦ πλησίου μου· φανερὸν λοιπόν ἐστιν, διὰ τότε θέλω προτίμησιν καὶ πρωτεῖον, ὅταν ἔχω τὴν ὑπὸ θεοῦ διορισθεῖσαν ἀγάπην τοῦ πλησίου μου· φεύγει ἀπὸ τῆς καρδίας μου ἡ ἀγάπη, διὰ τοῦτο φεύγει ἀπὸ τοῦ νοός μου καὶ ἡ ταπείνωσις· ἐν ὅσῳ ἀγαπῶ τὸν πλησίον μου καθὼς τὸν ἑαυτόν μου, οὐδένα τόπον εὑρίσκει ἐν ἐμοὶ ἡ ὑπεροφάνεια, ἀλλὰ φεύγει μακρὰν ἀπ' ἐμοῦ.

Ο ταπεινὸς ἀνθρώπος, καὶ εὐγενής, καὶ πλούσιος, καὶ ἀξιωματικός, καὶ ὑπερέχῃ τοὺς ἄλλους κατὰ πάντα, οὐδὲ τὴν εὐγένειαν, οὐδὲ τὴν σοφίαν, οὐδὲ τὸν πλοῦτον, οὐδὲ τὰ ἀξιωματα, οὐδὲ τὴν ὑπεροχὴν αὐτοῦ στοχάζεται, ἀλλὰ συλλογιζόμενος, διὰ ἐστὶ γῆ καὶ τῶν σκωλήκων βρῶμα, καθὼς καὶ οἱ λοιποὶ ἀνθρώποι, οὐ μόνον οὐδεμίαν πετεῖ ζητεῖ προτίμησιν, ἀλλὰ σπεύδει πάντοτε ἵνα προτιμῇ τοὺς ἄλλους.

^{10.} Εἰναὶ ἡσαν πάντες οἱ ἀνθρώποι ταπεινοί, ἔβλεπες εἰς τὸν κόσμον ἐκεῖνο, τὸ ὅποῖον παραγγέλλει ὁ ἀπόστολος Παῦλος, λέγων, ^{12.} «Τῇ τιμῇ ἀλλήλους προηγούμενοι». ἔδιλεπες τόσην φιλονεικίαν, ἵνα ὁ εἰς παραγωρήσῃ τὸ πρωτεῖον εἰς τὸν ἄλλον, δισην βλέπεις τὴν σήμερον, ἵνα ὁ εἰς προκαθίσῃ τοῦ ἄλλου. ἔδιλεπες τόσην σπουδήν, ἵνα ὁ εἰς φανῆ κατώτερος τοῦ ἄλλου, δισους ἀγῶνας βλέπεις τὴν σήμερον, ἵνα ὁ εἰς λογισθῆ ἀνώτερος τοῦ ἄλλου. Βλέπε δὲ πῶς ἡ τοιαύτη ταπείνωσις συνημμένη ἐστὶ μετὰ τῆς ἀγάπης· ὅταν προαιρῆσαι, ἵνα προτιμᾶς τὸν ἄλλον, τότε ποῖον θέλεις νὰ προτιμήσῃς, τὸν φίλον σου ἢ τὸν ἔχθρόν σου; ἐκεῖνον, ὃν ἀγαπᾶς, ἢ ἐκεῖνον, τὸν ὅποῖον μισεῖς;—φανερόν ἐστιν, ὅτι τὸν φίλον σου, καὶ οὐχὶ τὸν ἔχθρόν σου, τὸν ἀγαπώμενον, καὶ οὐχὶ τὸν μισούμενον προτιμᾶς. Ὁταν λοιπὸν διὰ τὴν ταπείνωσιν τῆς καρδίας σου προτιμᾶς πάντας, τότε οὐδεμίᾳ ἀμφιβολίᾳ ἐστίν, ὅτι ἀγαπᾶς πάντας τόσον, ὃσον ἀγαπᾶς καὶ τὸν ἑαυτόν σου. Ἰδοὺ λοιπὸν πῶς συμπεπλεγμένη καὶ συμμεμιγμένη ἐσὶν ἡ ταπείνωσις μετὰ τῆς ἀγάπης.

“Οταν φύγῃ ἡ ταπείνωσις, καὶ προχωρήσῃ εἰς τὸν νοῦν ἡμῶν ἢ ὑπερηφάνεια, τότε οὐδόλως συλλογιζόμεθα, ὅτι μετ' ὀλίγον, ἥγουν μετὰ θάνατον, πάντα, ὅσα ἔχομεν, ἔκλεπουσιν ὡς ὀνείρατα, ἡμεῖς δὲ πάντες γινόμεθα οἵσοι κατὰ πάντα, ἥγουν σαπρία καὶ γῆ· ὅθεν ἀκούεις τοῦτον μὲν κραυγάζοντα, Ἐμοὶ πρέπει τὸ πρωτεῖον, ἐπειδὴ εἴμι εὐγενής· ἐκεῖνον δὲ βοῶντα, Εἰς ἐμὲ πρέπει ὁ ἀνώτερος τόπος, ἐπειδὴ εἴμι σοφός, ἐκεῖνος δέ, διστις ἐκεῖ κάθηται, ἐσὶν

ἀμαθής· τότε βλέπεις τὸν πλούσιον ἀγανακτοῦντα καὶ ὁργιζόμενον, ἐπειδὴ οὐ προτίμησεν αὐτὸν ὁ πτωχός· βλέπεις τὸν ἀξιωματικὸν τιμωροῦντα τὸν ἴδιωτην, ἐπειδὴ οὐ προσεκύνησεν αὐτὸν ἕως ἐδάφους τῆς γῆς· τότε, λέγω, βλέπεις τῆς ὑπερηφανείας τὰ παγκάκια ἕργα πάντα, τὰ ὅποια τόσον ἀπέχουσιν ἀπὸ τῆς ἀγάπης, ὃσον ὁ οὐρανὸς ἀπὸ τῆς γῆς.

‘Ανοίξατε νῦν τῆς ψυχῆς τὰ ὄμματα, καὶ ἴδετε τὸν ἀρχηγὸν τῆς σωτηρίας, τὸν Κύριον τῆς δόξης, τὸν λυτρωτὴν καὶ σωτῆρα ἡμῶν. Αὐτὸς ἔχει μυρίους μεγαλοπρεπεστάτους καὶ θείους χαρακτῆρας, ἀφῆκεν ὅμως πάντας, καὶ ἔχαρακτήρισεν ἑαυτὸν διὰ τῆς ταπεινώσεως· τοσοῦτον δὲ ἐμφαντικῶς, ὅστε ὡς μάθημα τοῦτο παρέδωκεν, ἵνα ἡμεῖς περὶ τούτου μηδεμίαν ἔχωμεν ἀμφιβολίαν· Μάθετε, εἶπεν, ἀπ' ἐμοῦ, ὅτι ^{29.} Ι. πρᾶός εἴμι καὶ ταπεινὸς τῇ καρδίᾳ».

‘Αληθῶς τόση ἐστὶν ἡ ταπείνωσις αὐτοῦ, ὃστε ὑπερβαίνει τὴν κατάληψιν οὐ μόνον τοῦ ἀνθρωπίνου, ἀλλὰ καὶ τοῦ ἀγγειλικοῦ νοός· θεός παντοκράτωρ, δημιουργὸς καὶ ἔξουσιαστής πάντων τῶν δρατῶν καὶ ἀοράτων, ὑπὸ τῶν ἀγγέλων ὑμούμενος καὶ λατρευόμενος, ὑπὸ πάσης τῆς κτίσεως ὑπακουόμενος καὶ δουλευόμενος, λαμβάνει τοῦ δούλου αὐτοῦ τὴν μορφήν, καὶ γίνεται ἀνθρωπός· κλαυθμηρίζει ὡς βρέφος εἰς τὸ ἐν Βηθλεὲμ σπήλαιον, χέει δάκρυα ὡς φίλος εἰς τὸ μυῆμα τοῦ Λαζάρου, κλαίει ὡς πάσχων ἐπὶ τὴν πόλιν Ιερουσαλήμ, ὡς κεκοπιακῶς καὶ διψῶν κάθηται εἰς τὸ ἐν Σαμαρείᾳ φρέαρ, καὶ ὡς νυστάζων κοιμᾶται εἰς τὸ πλοῖον, ὡς συμπαθής καταδέχεται

τὴν συγαναστροφὴν τῶν ἀμαρτωλῶν καὶ συνεσθίει μετ' αὐτῶν, ὡς πταῖστης σύρεται εἰς τὰ κριτήρια καὶ καταχρίνεται, ὡς παθητὸς περιπαίζεται καὶ ὑθρίζεται, ἐμπτύνεται καὶ ῥαπίζεται, φραγγελοῦται καὶ μαστίζεται καὶ ποτίζεται χολὴν καὶ δέξιος· ὡς θυητὸς ἀποθηγῆσκει καὶ θάπτεται· αὐτὸς δέ ἐστι θεὸς οὐχὶ κατὰ χάριν, ἀλλὰ κατὰ φύσιν, διότι αὐτὸς οὐχ ἥρπασε τὸ δινομα θεός, καθὼς ὁ Κρόνος καὶ ὁ Ζεύς, καὶ αἱ λοιπαὶ τῶν εἰδῶλοι λατρῶν ψευδοθεότητες, ἀλλά, θεὸς ὡν ἀληθινός, ἔγενετο ἀνθρωπος, καὶ ἔδειξε τῆς ταπεινώσεως τὴν φιλ. π. 2, 6, 7, 8. ὑπερβολὴν· « Ὁς ἐν μορφῇ θεοῦ ὑπάρχων, » οὐχ ἀρπαγμὸν ἥγήσατο τὸ εἶναι ἵσα θεῷ· « ἀλλ’ ἔαυτὸν ἐκένωσε, μορφὴν δούλου λα- » βών, ἐν ὁμοιώματι ἀνθρώπου γενόμενος· » καὶ σχῆματι εὑρεθεὶς ὡς ἀνθρωπος ἐταπεί- » νωσεν ἔαυτόν, γενόμενος ὑπήκοος μέχρι » θανάτου, θανάτου δὲ σταυροῦ ».

Αλλὰ πόθεν αὕτη ἡ παράδοξος καὶ ἀνερμήνευτος κένωσις; πόθεν τοῦτο τὸ μέγα καὶ ἀκατανόητον τῆς ταπεινώσεως αὐτοῦ μυστήριον; τοῦτο οὐκ ἀλλοθεν προῆλθεν εἰμὴ ἐκ τῆς ἀγάπης· καρπὸς τῆς ἀγάπης ἐστὶν ἡ ἀνεξιχνίαστος αὐτοῦ ταπεινωσις· περὶ τούτου οὐκ ἀνθρωπος, οὐκ ἄγγελος, ἀλλ’ αὐτὸς ὁ Κύριος καὶ θεὸς ἐθεβαίωσεν ἡμᾶς, εἰπὼν « Οὕτω γάρ ἥγάπησεν ὁ θεὸς τὸν κόσμον, ὃστε τὸν υἱὸν αὐτοῦ τὸν μονογενῆ ἐδωκεν, ἵνα πᾶς ὁ πιστεύων εἰς αὐτὸν μὴ ἀπόληται, ἀλλ’ ἔχῃ ζωὴν αἰώνιον ». Ταύτην δὲ τὴν ἀγάπην ἔδειξεν ὁ θεάνθρωπος οὐ μόνον καθ’ ὅλην τὴν περίοδον τῆς ἐν τῷ κόσμῳ ζωῆς αὐτοῦ, παντοτέ^{38.} τοιοτρόπως εὐεργετήσας τὸ γένος τῶν

ἀνθρώπων, ἀλλὰ καὶ παραδοὺς ἔαυτὸν εἰς θάνατον διὰ τὴν σωτηρίαν ἡμῶν. Αὕτη δέ ἐστιν ἀγάπη, τῆς ὧντος ἄλλη μείζων οὐκ ἔστι· « Μείζονα ταύτης ἀγάπην οὐδεὶς ^{ταῦτα. 13.} » ἔχει, ἵνα τις τὴν φυχὴν αὐτοῦ θῆ ὑπὲρ τῶν φίλων αὐτοῦ· καὶ δῆμως αὐτὸς ἐδειξεν ὑπὲρ ἡμῶν μείζονα καὶ ταύτης τῆς ἀγάπης· « Μόλις γάρ ὑπὲρ δικαίου τις ἀ- ^{Ρωμ. 5.} ποθανεῖται· ὑπὲρ γάρ τοῦ ἀγαθοῦ τάχα » τις καὶ τολμᾶ ἀποθανεῖν · ἡμεῖς δέ, δτε ὑπὲρ ἡμῶν ἀπέθανεν, οὐκ ἡμεθα φίλοι, ἀλλ’ ἔχθροί, οὐκ ἡμεθα δίκαιοι, ἀλλ’ ἀμαρτωλοί· ^{Ρωμ. 5.} τοῦτο δέ ἐστι τὸ ὑπερβάλλον τῆς ἀγάπης, τὸ διποῖον ἔδειξεν εἰς ἡμᾶς ὁ θεός· « Συνί- ^{αν. 8.} στησι δὲ τὴν ἔαυτοῦ ἀγάπην εἰς ἡμᾶς ὁ θεός, δτι, ἔτι ἀμαρτωλῶν ὅντων ἡμῶν, » Χριστὸς ὑπὲρ ἡμῶν ἀπέθανεν.

Βλέπετε λοιπὸν ποῖον σύνδεσμον ἔχει ἡ ἀγάπη μετὰ τῆς ταπεινοφροσύνης· βλέπετε, δτι ὅσον μείζων ἡ ἀγάπη, τοσοῦτον βαθυτέρα ἡ ταπεινωσις, καὶ δτι οὐδέποτε εὑρίσκεται οὐδὲ ἀγάπη χωρὶς ταπεινώσεως, οὐδὲ ταπεινωσις χωρὶς ἀγάπης; καὶ μὴ νομίσητε, δτι περὶ τούτου ἐν καὶ μόνον ἔχομεν παράδειγμα τὸ τοῦ σωτῆρος Χριστοῦ, διότι εἰς πάντας τοὺς ἀγίους τοῦτο αὐτὸν βλέπομεν, ἥγουν τὴν ταπεινωσιν καὶ τὴν ἀγάπην· δύο μόνον προβάλλω ἐκ πάντων τῶν ἀγίων, ἕνα μὲν ἐκ τῶν πρὸ τοῦ νόμου, ἄλλον δὲ ἐκ τῶν μετὰ τὴν εὐαγγελικὴν χάριν.

Πολλὴν ἀγάπην ἔδειξε πρὸς τὸν πλησίον αὐτοῦ ὁ πατριάρχης Ἐβραάμ, τοὺς ζένους ὑποδεχόμενος, τὸν Λωτ ὑπερασπιζόμενος, ὑπὲρ τῶν Σοδόμων εὐχόμενος· ὁ αὐτὸς πολλὴν ἔδειξε καὶ τὴν ταπεινωσιν.

« Ἐγώ δέ, ἐλεγεν, εἰμὶ γῆ καὶ σποδός ». Λόγια εἰσὶ ταῦτα ἐμφαντικὰ βαθυτάτης ταπεινοφροσύνης· λόγια δύσον ἀληθινά, ἀλλοτόσον ἄγια· λόγια εἰσὶ, τὰ ὁποῖα πρέπουν ἐστὶν ἵνα πᾶς ἀνθρωπος καὶ μητηροεύηῃ, καὶ ἔχῃ αὐτὰ διὰ παντὸς πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν αὐτοῦ. Ἐπειδὴ εἴμι γῆ, τί καυχᾶται ἡ γῆ κατὰ τῆς γῆς; ἐπειδὴ εἴμι σποδός, τί ὑπερηφανεύεται ὁ σποδός κατὰ τοῦ σποδοῦ;

Γεν. 18,
27.

« Ἐγώ δέ εἴμι γῆ καὶ σποδός ». ἐπειδὴ εἴμι γῆ, διὰ τί στοχάζομαι, δτι εἴμι ἀνώτερος τῆς γῆς, ἥγουν τῶν ἀλλων ἀνθρώπων; ἐπειδὴ εἴμι σποδός, διὰ τί ζητῶ πρωτεῖα καὶ πρωτοκαθεδρίαν ἀπὸ τοῦ σποδοῦ; ἐπειδὴ εἴμι γῆ καὶ σποδός, διὰ τί ὁργίζομαι καὶ ἀγανακτῶ, δταν οὐ τιμῶσί με ὡς πλούσιον καὶ ἔνδοξον καὶ σοφόν;

Πόσην ἀγάπην ἔδειξεν ὁ Παῦλος εἰς τὸν
ὅμιλον αὐτοῦ, τρέχων « Ἀπὸ Ἱερουσαλήμ
19. » καὶ κύκλῳ μέχρι τοῦ Ἰλλυρικοῦ », καὶ διδάσκων τὸ εὐαγγέλιον τοῦ Χριστοῦ, καὶ διπομέγων τοσούτους κινδύνους, καὶ τόσα πάθη, δσα αὐτὸς πρὸς τοὺς Κορινθίους ἔγραφε, καὶ πολλὰ λυπούμενος, καὶ ἀδιαλείπτως ὁδύνωμενος ὑπὲρ τῆς ἀπιστίας τῶν Ἰσραηλίτων, καὶ εὐχόμενος ἵνα σωθῶσιν ἐκεῖνοι, αὐτὸς δὲ χωρισθῆ ἀπὸ τοῦ
ὅμιλον 9.
2, 3, 4. Χριστοῦ; « Ὁτι λύπη μοι, μεγάλη ἐσί, ἐλεγε, καὶ ἀδιάλειπτος ὁδύνη τῇ καρδίᾳ μου· ηὐχόμην γὰρ αὐτὸς ἐγὼ ἀνάθεμα εἶναι ἀπὸ τοῦ Χριστοῦ ὑπὲρ τῶν ἀδελφῶν μου, τῶν συγγενῶν μου κατὰ σάρκα, οἵτινές εἰσιν Ἰσραηλῖται ». Ἀκούεις ὑπερβολὴν ἀγάπης; ἀκούσον καὶ
βάθος ταπεινώσεως. « Ἐγώ γάρ εἴμι ὁ ἐ-

2. Κορ.
11, 23,
33.

» λάχιστος τῶν ἀποστόλων ». τοῦτό ἐστιν ἡ ταπεινώσις. « Ὁσ οὐκ εἴμι ἵκανός καὶ λέεσθαι ἀπόστολος ». τοῦτό ἐστι τὸ βάθος τῆς ταπεινώσεως. « Ω φρόνημα ἄγιον καὶ σωτήριον! Δές ἡμῖν, Κύριε, τοῦτο τὸ φρόνημα· δός, ἵνα ὁ καθεῖται καὶ φρονῇ καὶ λέγῃ, Ἐγώ εἴμι ὁ ἐλάχιστος τῶν γειτανῶν, καὶ οὐκ εἴμι ἄξιος ἵνα διομάζωμαι χριστιανός· ἐγώ εἴμι ὁ ἐλάχιστος τῶν ἀνθρώπων, καὶ οὐκ εἴμι ἄξιος ἵνα διομάζωμαι ἀνθρωπος. » Ω δυάς ἄγια ἀρετῶν, τῆς ἀγάπης δηλαδὴ καὶ τῆς ταπεινώσεως! ὁ ζεῦγος ἄγιον καὶ ἀδιάρετον, καὶ σωτηρίας ἐπιγείου καὶ οὐρανίου πρόξενον!

Ἐάν ἡ ἀγάπη καὶ ἡ ταπεινώσις εὑρίσκοντο διὰ παντὸς εἰς τὴν καρδίαν πάντων τῶν ἀνθρώπων, ἐπαυτε τὸ μῆσα, ἔρευγεν ἡ συκοφαντία, ἡ φανίζετο τὸ ψεῦδος, ἐλειπεν ὁ δόλος, ὁ φθόνος, ἡ καταδυναστεία, οὐδὲ ἡ κούνετό ποτε φόνος· ἔξωρίζετο ἡ φιλονεικία, ἐδιώκετο ἡ μάχη, καὶ αἱ μάρτυρεις, καὶ ἡ ἐπιθυμή, ἔξελειπον ἀπὸ τῆς γῆς πάντα τὰ κακά· τότε ἔβλεπες τοὺς ὑπηκόους εὐλαβουμένους καὶ μετὰ πάσης χαρᾶς ὑποτασσομένους εἰς τοὺς ἀρχοντας, καὶ τοὺς ἀρχοντας περιποιούμένους καὶ μετὰ πάσης προθυμίας εὐεργετούμτας τοὺς ὑπηκόους αὐτῶν· τότε ἔβλεπες τὴν εἰρήνην εἰς τὰς πόλεις, τὴν ἀλήθειαν εἰς τὴν ἀγοράν, τὴν σωφροσύνην εἰς τὰς συγαναστροφάς, τὴν δικαιοσύνην εἰς τὰ συναλλάγματα, τὴν εὐλάβειαν εἰς τὴν ἐκκλησίαν· τότε ἡ γῆ ἐγίνετο παράδεισος, καὶ ὁ κόσμος οὐρανός, καὶ οἱ ἐπίγειοι ἀνθρώποι οὐράνιοι ἄγγελοι.

Πολλά, ως φαίνεται, ἐφοβεῖτο ὁ Δαΐδ

¶αλ. 54, τὴν ὥραν τοῦ θανάτου· « Δειλία θανάτου,

4. **5.** » ἔλεγεν, ἐπέπεσεν ἐπ' ἐμέ· φόβος καὶ τρό-
» μος ἡλθεν ἐπ' ἐμέ, καὶ ἐκάλυψε με σκό-
» τος». ἔπειτα ἐζήτει πτέρυγας, ἵνα φύγῃ
τοῦ θανάτου τὰ φόβητρα, καὶ πετασθῇ

¶αλ. 54, **6.** καὶ καταπάυσῃ· «Καὶ εἶπα, Τίς δώσει μοι

» πτέρυγας ώσεὶ περιστερᾶς, καὶ πετα-
» σθήσομαι καὶ καταπάυσω»; «Οστις σο-
χάζεται μὲν διὰ παντὸς πόσον ὁ θεὸς ἡγά-
πησεν αὐτόν, πόσον ὠφέλιμός ἐστιν ἡ
ἀγάπη, καὶ πόσον ἀναγκαία διὰ τὴν σω-
τηρίαν τῆς ψυχῆς αὐτοῦ, συλλογίζεται δὲ
συνεχῶς, ὅτι ἐστὶ γῆ καὶ σποδός, ὅτι ἡ
ταπείνωσις ὑψοῖ τὸν ἄνθρωπον καὶ ἐν τῷ
օύρανῷ καὶ ἐν τῇ γῇ, καὶ ὅτι χωρὶς αὐτῆς

πᾶσα ἀρετὴ ἐστιν ἀνωφελής, εἰς ἐκεῖνον
δίδωσιν ὁ θεὸς τὰς δύο πτέρυγας τῆς περι-
στερᾶς, ἥγουν τὴν ἀγάπην καὶ τὴν ταπεί-
νωσιν. Οἱεν, ὅταν ἐλθῃ ἡ ὥρα τοῦ θανάτου
αὐτοῦ, τότε οὐδὲ φοβεῖται, οὐδὲ τρέμει,
οὐδὲ σκοτίζεται, ἀλλ’ ἐν ἡσυχίᾳ καὶ εἰρήνῃ
ὑπὸ τῶν ἀγίων ἀγγέλων περικυκλούμενος
πετᾷ, ὡς ἡ περιστερά, καὶ καταπάυει εἰς
τὰ σκηνώματα τοῦ Κυρίου τὰ ἀγαπητὰ
καὶ ποθούμενα, ὅπου τὸ φῶς τὸ ἀνέσπερον,
ὅπου ἡ χαρὰ ἡ ἀνεκλάλητος, ὅπου ἡ δόξα
ἡ ἀτελεύτητος ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ Κυρίῳ
ἡμῶν, ᾖ ἡ δόξα, καὶ ἡ τιμή, καὶ ἡ προσ-
κύνησις εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων.
’Αμήν.